

- 772 nivom čase z hľadiska propagandy, pokiaľ možno popoludní, opakovať vysielanie v nedeľu 29. 10. (autentická zpráva novinárov a i., ak možno už aj zajatcov).
4. Keďže v pondelok 30. 10. tlač nevychádza, nová rozhlasová reportáž. Rozhlasová prednáška českého redaktora Wenera ako vedúceho predstaviteľa Ligy proti boľševizmu o posledných udalostiach na Slovensku.
5. V utorok v tlači reagovať na slávnosti 30. 10. (slovenský štátny sviatok). Silne v cirkevnom duchu články v meštiackej, klerikálne vedenej tlači s dôrazom: víťazstvo kresťanského poriadku proti teroru bezbožného Východu. Pritom Raschhoferov nemecký úvodník v „Neuer Tag“.
6. V stredu 1. 11. vo zvyčajnom večernom vysielaní skeču polemika so šepkáním 28. 10. („Ale na budúci rok určite!“) a s londýnskymi výrokmi Beneša a druhov, ako aj s vládou vracajúcou sa do Lvova.
7. Podobne najbližšie číslo humoristického časopisu „Ejhle“.
8. Pritom v najbližších dňoch uvoľniť pre tlač londýnske emigrantské zprávy a tzv. vládne uznesenia (modrý materiál, ako napr. tlač nových česko-slovenských poštových známok a pod.).
9. Zprávy nemeckého propagačného oddielu o vojakoch, ktorí sa zúčastnili na bojoch na strednom Slovensku.
10. Rozpútavanie česko-slovenských protikladov v opatrnej forme (napr. prejav Krejčího vo Vsetíne), ako už navrhli sturmbannführerovi Wolfovi.
- Propaganda bude mať, najmä vzhľadom na český štátny sviatok, len vtedy prieborný úspech, keď sa začne 28. 10. odrazu v ranných hodinách. Akékoľvek predbežné oznámenie, jednotlivé poukazy v rozhlasových zprávkach a v zpravodajstve wehrmachtu sú nevhodné, naproti tomu zaoberanie sa v zpravodajstve wehrmachtu 28. 10. želiteľné. V prvých dňoch majú zprávy o úspechu hovoriť (aj v nemeckej tlači) ako také; pôsobia — v protiklade s hodnotiacimi úvodníkmi na túto tému — jadrne, podnecujú k vlastnému premýšľaniu a neprežúvajú už čitateľom propagandistickú mienku. Pokiaľ možno skoré dodanie obrázkového materiálu pre tlač a filmové snímky v protektorátnom filmovom týždenníku.
- Potiaľ len o internom protektorátnom sektore, okrem toho bolo by treba zaoberať sa vecou ihneď v rišskej tlači, rozhlase a v zahraničnej propagande.

SS obersturmbannführer
[Podpis nečitateľný].

SÚA Praha. R 109-1-67/78—79. Originál. Strojopis, originál. (Z nemčiny preložil JŠ.)

504

[1944, október 27. Donovaly.] — Zvláštny operačný rozkaz veliteľa I. československej armády na Slovensku gen. Viesta o prechode armády na partizánsky spôsob boja.

Tajné.
Podľa rozdeľovníka.¹

Vec: Zvláštny operačný rozkaz.

Dôstojníci, poddôstojníci, vojaci, kamaráti!

Dňa 29. augusta 1944 na čele s brig. gen. Golianom povedali ste dôrazne nie na doterajšie utlačanie a znásilňovanie bratislavskou tzv. vládou a nemeckým pa-

¹ Viest vydal rozkaz v noci z 27. na 28. októbra 1944 na Donovaloch, kde sa veliteľstvo po-

žravcom. Nebol som v tej dobe ešte medzi Vami, ale pocítil som úprimnú radosť, že sa Slovač spamätala a postavila sa na odpor. Ja som tiež prišiel medzi Vás, aby som sa postavil do Vašich radov. Bojujeme už dva mesiace.

Behom týchto dvoch mesiacov bojovali ste tvrdý boj. S vďakou uznávam hrdinské činy celých jednotiek i jednotlivcov, ktoré sú najlepším dôkazom, že sme schopní s úspechom nielen odrážať nepriateľa, ale aj v útočných bojoch ho rozbiť. Ale popri týchto hrdinských činoch boli aj iné, ktoré potom boli príčinou mnohých nezdarov. Doterajší výsledok poznáte sami. Zdá sa mi, že nie všetci si uvedomujete príčiny týchto neúspechov.

Áno, musím povedať tvrdé, ale pravdivé slovo neúspech. Hovoríte si všetci technická prevaha. Aj ja viem o tejto technickej prevahe, ale hlavnú príčinu predsa vidím v nedostatočnej bojovej morálke mnohých jednotlivcov, dôstojníkov i vojakov, a niekedy i celých jednotiek. Početná prevaha je na našej strane a predsa nám Nemec bral kus za kusom naše územie a pritom nielenže naše vojenské šiky skrakuje, ale všade — a čo je horšie — vraždí Vaše bezbranné matky, otcov, sestry, bratov a deti.

Uvedomte si dobre, že bojujeme za spravodlivú vec pred Bohom a pred celým civilizovaným svetom. Chceme len to, aby statočný Slováč hospodáril v našej vlasti, a nie nemecká, maďarská a maďarónska pliaga a tzv. Slováci, ktorí ani slovensky nevedia a čakajú len na príležitosť, aby nás mohli dobre predať.

Náš odboj je vysoká hra, lebo veď ide o bytie alebo nebytie nielen nás vojakov, ale celého národa. Naším bojom tvoríme históriu našej vlasti a podľa toho, ako sa budeme správať a aký výsledok ukážeme, budú nás naši potomkovia chváliť

vstaleckej armády presunulo 26. októbra. O okolnostiach súvisiacich s vydaním rozkazu uvádza J. Nosko v knižke „Vojaci v Slovenskom národnom povstaní“ toto: „Do večera dňa 27. októbra 1944 z hlásení veliteľov skupín je jasné, že armáda ako taká ďalej súvislý odpor klásť nemôže, a tak v noci na porade užšieho štábu veliteľstva armády rozhodlo sa prejsť v noci na 29. októbra 1944 na partizánsky spôsob boja v menších skupinách a vydal sa tento rozkaz...“ (s. 47).

Rozkaz citujeme podľa odpisu priloženého k zpráve plk. Prikryla, časť ktorej uverejňujeme ako dokument čís. 578. V tejto zpráve píše Prikryl, že 28. októbra asi o 3,00 hod. vrátili sa do štábu 2. čs. parabrígy dva dostojnici, poslaní na veliteľstvo 1. čs. armády, a priniesli so sebou posledný rozkaz veliteľa armády čj. 25.843 Taj. 3. odd. Prikryl podotýka, že rozkaz nebol podpísaný a že nebol úplný. Poznámku v tomto zmysle urobil aj na odpise rozkazu. Prikrylov dodatok znie takto: „Dotazem u vel. I. čs. armády div. gen. Viesta, s ktorým jsem se sešel při ústupu na kótě 1226 Kecko, o neúplnosti tohoto rozkazu a o zmínce, že není jím podepsán, div. gen. Viest mně odpověděl, že je to asi technická závada, že tu chybí ještě 2 méně důležité odstavce a podpis náč. štábu plk. gšt. Noska. Dodatečně poznamenal 5. 11. 1944. Velitel 2. čs. pd. brigády: plk. pých. Vladimír Prikryl.“

V článku „Základné príčiny neúspešného prechodu I. československej armády (povstaleckej) do partizánskeho spôsobu boja“, ktorý bol publikovaný v Sborníku Ústavu Slovenského národného povstania (roč. I, 1949, s. 9–10) uviedol J. Nosko medzi týmito príčinami aj neskoré vydanie rozkazu o prechode na partizánsky spôsob boja a skutočnosť, že tento rozkaz sa nedostal všetkým veliteľom. Nosko doslova píše: „Pre obsadenie dôležitých križovatiek čiasť a horských smerov nemeckými jednotkami do večera dňa 27. októbra 1944 nemohli sa spojky, ktoré rozkaz na prechod 1. československej armády do partizánskeho boja doručovali, dostať včas na miesta veliteľov. Tak sa stalo, že tento, tak výsostne dôležitý rozkaz od jednotky k jednotke ústnym podaním so všelijakými prídavkami a skreslene, a nakoniec vyznel v tom zmysle, že sa armáda rozpúšťa a že každý má ísť do svojich domovov. To však nebolo ani zďaleka pravda a skoro sa videlo, akoby sa bola táto nesprávnosť úmyselne rozširovala. Žiaľbohu, skoro tridsať percent armády uverilo tomuto nesprávne vykladu a prestalo efektívne so zbraňou v ruke bojovať, aj keď neskoršie tvorilo dôležitý prameň zprav a zásobovania pre jednotky v horách, čo však nebola celá úloha vojaka povstaleca v boji s votrelcami.“

V citovanom článku kritizoval Nosko aj samotné poňatie prechodu armády na partizánsky spôsob boja a uviedol, že by bolo logickejšie a jednoduchšie, keby sa bola armáda „jednoducho vliala do existujúcich už partizánskych jednotiek, dala sa pod vedenie skúsených partizánskych veliteľov.“ Medzi príčinami neochoty zvoliť tento spôsob uvádza Nosko o. i. aj prestížne dôvody a spomína, že Viest, keď bol vyzvaný mjr. Studenským, aby sa dal pod ochranu HŠPH, odmietol.

V rozhovore v októbri 1963 uviedol A. N. Asmolv, že pri poslednom stretnutí s Viestom bezprostredne pred odchodom z Donoval na otázku, kde pôjde, či s partizánskym štábom, Viest odpovedal, že nie, že nevydrží a že si vybral zemlianku. O vydaní spomínaného rozkazu sa Viest nezmiemil a Asmolv sa o ňom dozvedel až v horách od Prikryla.

774 alebo zatracovať. A nielen naši potomkovia, ale celý svet so záujmom sleduje náš boj a bude nás posudzovať.

Sovietska armáda vyháňa z nášho územia germánskeho votrelca, ale predovšetkým my sami musíme dokázať svetu, že sme hodní slobody a že vieme za ňu aj bojovať. Slobody, ktorú by nám vydobyli iní, neboli by sme hodní.

Organizovaný odpor celej armády ako takej po rozpadnutí sa niektorých jednotiek už není možný, a preto jednotky čsl. armády prejdú v noci na 29. októbra 1944 podľa situácie na partizánsky spôsob boja proti Nemcom, pričom vymedzujem pre činnosť skupín tieto priestory:

- I. skupina: pohorie Veľká Fatra,
- II. skupina: južné svahy Níz. Tatier,
- IV. skupina: severné svahy pohoria Poľana,
- V. skupina: južné svahy Níz. Tatier,
- VI. skupina: severné svahy Níz. Tatier a Liptov.

Armádne jednotky, t. j.: pion., spoj., D. P. L. P., aut., utvoria samostatné skupiny podľa rozhodnutia veliteľov príslušných zbraní.

2. čsl. brigáda vytvorí partizánske skupiny v severných a v južných svahoch Prašivej.

Partizánske jednotky zorganizujte po 100—200 mužoch, pokiaľ možno len z dobrovoľníkov a ľudí, ktorí sú odhodlaní pre vlast' znášať aj tie najťažšie obete.

Behom dňa 28. októbra 1944 odoberte pokiaľ možno najväčšie množstvo proviantu zo skladov takto:

Donovaly — Potravné družstvo: skupina VI., armádne jednotky a 2. čsl. brigáda.

Horný Jelenec (Potravné družstvo) IV. a V. skupina.

Hostinec pod Šturcom — u Babiaka: I. skupina.

S proviantom odoberie si taktiež každá skupina niekoľko ošípaných v Dol. Jelenci v hostinci Anny Čunderlíkovej.

Proviant, ktorý by ste zo skladov odobrať nemohli, rozdajte civ. obyvateľstvu.

Strelivo, pokiaľ máte v skladoch, vydajte mužstvu, ktoré beriete so sebou. Chybujúce strelivo a ručné granáty doplňte si behom dňa 28. 10. 1944 vo výdajni v Motyčkách, event. v Starých Horách.

Živý dobytok je k dispozícii jednotkám v obciach: Staré Hory, Motyčky, Jergaly, Donovaly a Bully, ovce v Bukovci.

Čerstvé mäso odoberte u poľných jatiek v Starých Horách a v hostinci Pod Šturcom u Babiaka.

Chlieb si odoberte u poľných jednotiek v Hor. Jelenci.

Všetkým osobám vydajte stravu a fajčivo najmenej na tri dni.

Jednotky, ktoré majú odevné súčiastky, rozdelia tieto medzi mužstvom, ubytovacie potreby taktiež rozdeľte mužstvu a všetky prebytky rozdeľte civ. obyvateľstvu.

Ovos pre kone odoberte v skladoch uvedených v predošlých odsekoch.

Liehoviny, ktoré sa nachádzajú v hostinci u Babiaka (Pod Šturcom) a v Potravnom družstve v Hor. Jelenci, ako aj v Potravnom družstve na Donovaloch, prevezme 2. čsl. brigáda.

Varnice, varničky, zapražovacie súpravy nezabudnite vziať so sebou, 2. čsl. brigáda odoberie dopoludnia dňa 28. 10. 1944 v poľnej pokladnici v Bully potrebné množstvo peňazí.

Ťažký materiál a autá zatiahnite do neprehľadných údolí a dôležité súčiastky z nich zakopte alebo zničte (zamerovače, úderníky a pod.).